

Спеціалізованій вченій раді Д 61.051.07
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 26

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Деяка Івана Миколайовича
«Конституціоналізація органів прокуратури: сучасні доктринальні
підходи», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.02 - конституційне право; муніципальне право**

Актуальність теми дослідження. Розвиток сучасної правової держави та процеси європейської інтеграції України зумовлюють необхідність переосмислення ролі та місця прокуратури в системі органів державної влади. Особливої актуальності ця проблематика набуває в контексті конституційної реформи правосуддя 2016 року, яка суттєво трансформувала правовий статус та функціональне призначення прокуратури України, наблизивши її до європейських стандартів та рекомендацій Венеційської комісії.

Важливість дослідження конституціоналізації органів прокуратури посилюється в умовах триваючої судово-правової реформи, коли відбувається переформатування всієї системи правоохоронних органів відповідно до вимог демократичного суспільства. При цьому особливого значення набуває пошук оптимальної моделі конституційно-правового - статусу прокуратури, яка б забезпечувала ефективне виконання її функцій при дотриманні принципу верховенства права та захисту прав і свобод людини. Актуальним є також питання узгодження повноважень прокуратури з іншими органами державної влади в контексті системи стримувань і противаг.

Дослідження процесу конституціоналізації органів прокуратури має не

лише теоретичне, але й важливе практичне значення для вдосконалення чинного законодавства. Існує нагальна потреба в науковому обґрунтуванні шляхів оптимізації функціонального навантаження прокуратури, чіткого розмежування її повноважень з іншими державними органами, вдосконалення механізмів реалізації конституційних функцій в умовах сучасних правових трансформацій. Особливої ваги ця проблематика набуває з огляду на необхідність приведення діяльності органів прокуратури у відповідність до міжнародних стандартів та забезпечення ефективного захисту прав і свобод людини в умовах викликів сьогодення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові тези, висновки та рекомендації, які були сформульовані в дисертації, вражають своєю всебічністю та глибиною аналізу. Автор перевершив базовий арсенал методологічних інструментів, звернувшись до застосування більш специфічних методик, що вказує на його глибоке інтелектуальне проникнення в проблематику дослідження та стремління до детального осмислення розглядуваних питань. Це досягнуто через використання таких методів як аналітичний, порівняльно-правовий, експертних оцінок, історико-правовий, та інших, що дозволили автору глибоко проаналізувати аспекти конституціоналізації органів прокуратури, а також визначити ефективні способи вдосконалення конституційного законодавства України.

Так, зокрема, для з'ясування сутності конституціоналізації як парадигми розвитку правової системи використано діалектичний метод, що дозволив дослідити це явище в його розвитку та взаємозв'язках, а також системний метод - для визначення місця конституціоналізації в системі конституційно-правових явищ (підрозділ 1.1). Для дослідженні правової доктрини конституціоналізації органів прокуратури (підрозділ 1.2) застосовано формально-юридичний метод для аналізу юридичних конструкцій та категорій, а також порівняльно-правовий

метод для зіставлення різних наукових підходів. Метод наукового моделювання було застосовано для формування цілісної методологічної системи дослідження (підрозділ 1.3.). При дослідженні конституціоналізації правового статусу прокуратури в системі розподілу державної влади (підрозділ 2.1) застосовано історико-правовий метод для аналізу еволюції конституційно-правового статусу прокуратури та системний метод для визначення місця прокуратури в механізмі державної влади. Дослідження конституційного виміру трансформації функцій прокуратури (підрозділ 2.2) здійснено за допомогою формально-юридичного та порівняльно-правового методів, що дозволило проаналізувати конституційне закріплення функцій прокуратури та порівняти їх з міжнародними стандартами. При дослідженні ролі прокуратури як суб'єкта захисту прав людини використано соціологічний метод для аналізу практики діяльності прокуратури та прогностичний метод для визначення перспектив розвитку правозахисної функції прокуратури (підрозділ 2.3).

Дослідження, проведене в дисертації, покладається на міцний фундамент різноманітних наукових методологій та підходів, що дозволило автору домогтися глибокої та обґрунтованої аргументації своїх положень. Результати цієї роботи не лише вносять вклад у науковий дискурс з питань конституційного права, але й пропонують практичні рішення для подальшого вдосконалення правової системи України. Висока ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених у дисертації, відображає не лише професійність автора, але й його здатність до новаторського підходу в юридичних дослідженнях.

Наукова новизна основних положень та висновків дисертації полягає насамперед у тому, що вона є одним з перших у вітчизняній конституційно-правовій науці комплексним дослідженням теоретико-методологічних засад конституціоналізації органів прокуратури в умовах сучасних правових трансформацій. Основні результати представленого дослідження вирізняються

науковою новизною і відзначаються теоретичним і практичним значенням та полягають у наступному:

уперше:

запропоновано розглядати наукові положення про конституціоналізацію як ключову парадигму розвитку сучасної правової системи, що відображає динамічний процес впровадження конституційних принципів у всі сфери правового життя, яка формує новий домінуючий спосіб мислення про право, що ґрунтується на фундаментальних припущеннях про загальну природу, призначення та функціонування правової системи саме в контексті сучасних конституційних цінностей;

сформульовано комплексне визначення функцій прокуратури, крізь призму їх конституціоналізації, як конституційно визначених основних напрямів діяльності прокуратури як особливого державного інституту, що відображають її сутність та призначення у механізмі державної влади, реалізуються через встановлену законом компетенцію з використанням специфічних правових засобів та методів, спрямовані на забезпечення верховенства права, захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. При цьому, процес конституціоналізації функцій прокуратури характеризується насамперед тенденцією до оптимізації функціонального навантаження прокуратури та чіткого розмежування повноважень органів прокуратури з іншими державними органами;

удосконалено:

наукові положення щодо методологічного фундаменту дослідження конституціоналізації органів прокуратури як комплексної, багаторівневої системи взаємопов'язаних методів, підходів та принципів, де діалектичний, системний, формально-юридичний та інші базові методи, по-перше, органічно доповнюються міждисциплінарною інтеграцією конституційного й адміністративного права, соціології та політології, а, по-друге, принципи

об'єктивності, верховенства права та системності забезпечують всебічне, неупереджене та ціннісно-орієнтоване дослідження конституційно-правового статусу прокуратури як складного, сучасного, суспільно-правового феномену у його системних взаємозв'язках з іншими правовими та суспільними явищами;

теоретичні підходи щодо інституційно-правової еволюції прокуратури України, що репрезентує трансформацію від радянської моделі тотального контролю до сучасного конституційного позиціонування в системі судової влади, при цьому, сучасна правова доктрина, виокремлюючи п'ять фундаментальних концепцій інституційного статусу прокуратури (як елемента законодавчої, виконавчої, президентської, судової або окремої контрольно-наглядової гілки влади), демонструє дискусійність конституційної реформи 2016 року щодо віднесення прокуратури до судової гілки влади, спираючись на специфіку організаційної структури, функціональне навантаження та відсутність повноважень здійснення правосуддя;

набули подальшого розвитку:

пропозиції щодо законодавчого закріплення єдиного терміну «публічне обвинувачення» у всіх нормативно-правових актах, що регулюють діяльність прокуратури;

теоретичні положення щодо конституційного формулювання функції прокуратури щодо досудового розслідування, зокрема, її недоліки: надмірну громіздкість, об'єднання різнорідних напрямків діяльності, невідповідність термінології галузевому законодавству, використання термінів, що потребують додаткового роз'яснення, а також твердження про те, що спроби вдосконалення цього формулювання стикаються з об'єктивними труднощами, пов'язаними з необхідністю збереження повноти змісту при забезпеченні лаконічності викладу та узгодження з існуючою системою законодавства;

наукові позиції щодо того, що сучасна модель представництва прокурором інтересів держави має допоміжний характер, оскільки основними суб'єктами

захисту державних інтересів залишаються органи державної влади та місцевого самоврядування. При цьому повноваження прокурора у представницькій діяльності наближені до прав адвоката, але обмежені вичерпним переліком підстав для представництва.

Автореферат дисертації ідентичний змісту дисертації, а також відповідає науковій спеціальності 12.00.02 – конституційне право, муніципальне право.

Детальний аналіз дисертаційної праці, автореферату, наукових публікацій та виступів Івана Миколайовича Деяка на конференціях підкреслює його значний особистий вклад у наукове дослідження. Перелік наукових робіт дисертанта, представлений у дисертації, ефективно відображає ключові аспекти і результати проведеної наукової роботи. Зазначено, що автором було опубліковано 8 наукових роботах, які узагальнюють основні досягнення автора в його дослідженні: включають 3 статті у вітчизняних наукових журналах зі спеціалізацією, 2 статті у міжнародних наукових виданнях та 3 тези наукових виступів. Ці публікації комплексно представляють наукові знахідки та результати, отримані в ході дослідження.

Структура, зміст та оформлення дисертації та автореферату. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, які включають шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Структура роботи є логічною та обґрунтованою, дозволяє охопити ключові аспекти досліджуваної проблематики.

Загальна характеристика змісту дисертаційного дослідження. У роботі послідовно та системно розкривається обрана тема дослідження.

У першому розділі «Конституціоналізація органів прокуратури: доктринальні та методологічні аспекти» досліджено теоретико-методологічні засади конституціоналізації як парадигми розвитку сучасної правової системи. Проаналізовано генезу та еволюцію поняття «конституціоналізація» у правовій

доктрині, визначено його сутнісні характеристики та особливості застосування в конституційно-правовому дискурсі. Окрему увагу приділено співвідношенню понять «конституціоналізація» та «конституціоналізм». Автор обґрунтовано доводить, що ці категорії, хоча і тісно взаємопов'язані, мають суттєві відмінності: конституціоналізм розглядається як більш широка категорія, тоді як конституціоналізація відображає динамічну, практичну сторону конституціоналізму.

У другому розділі «Конституціоналізація інституційно-функціональної природи прокуратури» здійснено комплексний аналіз процесу конституціоналізації правового статусу прокуратури в системі розподілу державної влади. Досліджено теоретичні та практичні аспекти визначення місця прокуратури в державному механізмі, проаналізовано різні наукові підходи щодо її інституційного позиціонування та виявлено існування п'яти основних концепцій. Особливу увагу приділено аналізу трансформації правового статусу прокуратури від радянської моделі до сучасного бачення прокуратури як важливого елемента системи стримувань і противаг. Значну увагу приділено аналізу функції підтримання публічного обвинувачення в суді та обґрунтовано доцільність законодавчого закріплення єдиного терміну «публічне обвинувачення».

Третій розділ присвячений аналізу конституціоналізації органів прокуратури як суб'єкта захисту прав людини. Розкрито особливості конституційного регулювання повноважень прокуратури у сфері захисту прав людини, досліджено положення чинного законодавства щодо правових засад діяльності органів прокуратури в цій сфері. Окрему увагу приділено питанням взаємодії прокуратури з іншими правоохоронними органами, судами та інститутами громадянського суспільства.

Висновки дисертації є логічними, обґрунтованими та відповідають поставленим завданням дослідження. Вони містять як теоретичні узагальнення,

так і практичні рекомендації щодо вдосконалення конституційно-правового регулювання статусу та діяльності органів прокуратури в Україні.

Дискусійні положення та зауваження. Разом з тим, слід звернути увагу на окремі положення, що викликають зауваження або вимагають додаткових пояснень під час прилюдного захисту.

Так, *по перше*, при розгляді автором конституціоналізації як парадигми розвитку сучасної правової системи (Розділ 1) недостатньо уваги приділено критичному аналізу існуючих наукових підходів до розуміння цього феномену. Дисертант переважно зосереджується на описовому характері викладу матеріалу, не вдаючись до ґрунтовної наукової дискусії щодо переваг та недоліків кожного з підходів. Це певною мірою знижує науково-теоретичну цінність проведеного дослідження.

По-друге, у підрозділі 2.2 «Конституційний вимір трансформації функцій прокуратури» автор, аналізуючи функцію процесуального керівництва досудовим розслідуванням, недостатньо розкриває проблемні аспекти співвідношення прокурорського нагляду та процесуального керівництва. Хоча дисертант і зазначає про існування різних підходів до розуміння цього питання, однак власна позиція автора щодо оптимальної моделі розмежування цих функцій недостатньо аргументована.

По-третє, у роботі, зокрема в розділі 2.3, недостатньо уваги приділено питанням цифровізації діяльності органів прокуратури та використання сучасних інформаційних технологій у контексті реалізації правозахисної функції. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та електронного урядування такий аспект конституціоналізації органів прокуратури заслуговував би на більш детальне дослідження, особливо в контексті забезпечення прозорості та ефективності діяльності прокуратури як правозахисного інституту.

Проте, варто підкреслити, що вказані зауваження носять винятково рекомендаційний характер та ні в якому разі не зменшує вагомості досягнень,

які автор зумів реалізувати в своєму дисертаційному дослідженні.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертації актуальна, сформульовані автором висновки і рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною і мають не лише теоретичне, а й практичне значення.

Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати проведених автором досліджень. Ним отримано нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для розвитку вітчизняної науки конституційного права, та полягає у комплексному дослідженні теоретико-методологічних засад конституціоналізації органів прокуратури в умовах сучасних правових трансформацій.

У підсумку слід зазначити, що дисертація на тему «Конституціоналізація органів прокуратури: сучасні доктринальні підходи» відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Деяк Іван Миколайович (з урахуванням захисту) заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

Директор ННІ № 4

Харківського національного

університету внутрішніх прав

доктор юридичних наук, професор

Микола МАРЧУК